

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

246

Polityka ekonomiczna

pod redakcją

Jerzego Sokołowskiego

Michała Sosnowskiego

Arkadiusza Żabińskiego

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Beata Filipiak, Kazimierz Krupa, Andrzej Miszczuk,
Krystyna Piotrowska-Marczak, Marzanna Poniatowicz,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Joanna Szynal, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-209-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Nowa strategia rozwoju Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – jej uwarunkowania i ewaluacja	13
Piotr Adamczyk: Wykorzystanie rekomendacji w procesie inwestowania na rynku akcji	24
Agata Balińska: Jakość jako determinanta konkurencyjności agroturystyki	34
Przemysław Borkowski: Rola studium wykonalności w ocenie ryzyka projektu infrastrukturalnego	43
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Wybrane zagadnienia gospodarowania nieruchomościami w procesie rozwoju zrównoważonego	53
Paulina Filip: Franczyza jako system współpracy i finansowania przedsiębiorstw	65
Małgorzata Fronczek: Znaczenie Rosji jako partnera handlowego Polski w latach 1995-2010	76
Marcin Gospodarowicz: Analiza stanu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w Polsce w latach 2006-2010	86
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prognoza rozwoju sieci bankomatów w Polsce	96
Anna Grabowska: Inwestycje na rynku sztuki jako narzędzie dywersyfikacji portfela inwestycyjnego w dobie kryzysów na rynkach finansowych..	106
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna jako element dynamizowania i ochrony polskiego rolnictwa	115
Renata Grochowska: Budżet unijny jako gra interesów państw członkowskich na przykładzie Wspólnej Polityki Rolnej	125
Marcin Jurewicz: Decentralizacja systemu niemieckich izb handlowo-przemysłowych	134
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: Wspólna Polityka Rolna a zmiany w funkcjonowaniu sektora produkcji pierwotnej w Polsce	142
Lidia Kaliszczak: Przesłanki i przejawy kształtowania klimatu sprzyjającego przedsiębiorczości na poziomie lokalnym	150
Renata Karkowska: Ryzyko systemowe – teoria i analiza przyczyn	160
Joanna Kenc: Efekty współpracy głównych miast województwa dolnośląskiego z ich miastami partnerskimi	170
Ewa Kołoszyc: Instrumenty zarządzania ryzykiem w rolnictwie po reformie Wspólnej Polityki Rolnej	179
Dorota Komorowska: Efektywność gospodarowania wybranych typów gospodarstw ekologicznych i konwencjonalnych	188

Elwira Leśna-Wierszołowicz: Problemy systemu zabezpieczenia emerytalnego w Polsce w kontekście skarg kierowanych do rzecznika ubezpieczonych w latach 2008-2011.....	199
Janusz Majewski: Pszczelarstwo w Polsce – wybrane problemy ekonomiczne.....	209
Dominika Malchar-Michalska: Rozwój polskiego rolnictwa w perspektywie roku 2030	219
Grażyna Mańczak: Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a gospodarka Polski.....	229
Natalia Mańkowska: E-administracja a zdolność konkurencyjna gospodarki	240
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Sałek-Imińska, Monika Zajkowska: Restrukturyzacja jako sposób przeprowadzania zmian organizacyjnych na przykładzie Energa-Operator SA.....	250
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Problematyka wielkoobszarowych gospodarstw rolnych w ustawodawstwie polskim	260
Danuta Miłaszewicz: Postępy w realizacji zrównoważonego rozwoju jako kryterium oceny polityki ekonomicznej	270
Andrzej Miszczuk: Społeczno-ekonomiczne powiązania transgraniczne regionu peryferyjnego (na przykładzie Polski Wschodniej)	280
Bartłomiej Moszoro: Znaczenie innowacyjności przedsiębiorstw w strategii zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie regionalnym	291
Janusz Myszczyżyn: Przesłanki i ekonomiczne konsekwencje polityki protekcyjnej na przykładzie „unii żyta i żelaza”.....	300
Magdalena Olczyk: Zmiany strukturalne a konkurencyjność polskiego przemysłu	311
Artur Ostromęcki, Dariusz Zajac, Andrzej Mantaj: Wpływ zmian wybranych czynników produkcji na towarowość i strategię rozwoju gospodarstw rolnych	322
Mieczysław Piechnik: Aspekty infrastruktury regionalnej i jej wpływ na rozwój turystyki w makroregionie Polski Wschodniej w latach 2000-2010.....	333
Zbigniew Piepiora: Aktywna polityka przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych w województwie zachodniopomorskim – aspekty finansowe	345
Wojciech Piontek: Implikacje teorii wyboru publicznego dla budowy gospodarki niskoemisyjnej i zasobooszczędnej.....	361
Zdzisław W. Puślecki: Zmiany we wzajemnych zależnościach w polityce rolnej między WTO i Unią Europejską.....	371
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Koncepcja CSR w aspekcie pracowników na przykładzie przedsiębiorstw agrobiznesu z województwa mazowieckiego.....	381
Józef Rudnicki: Czy podział akcji maksymalizuje bogactwo akcjonariuszy?	391

Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efektywność publicznych uczelni technicznych w Polsce w latach 2007-2009	403
Iwona Salejko-Szyszczyk: Ewolucja barier prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w Polsce	413
Anna Sieczko, Iлона Wyszyńska: Jakość usług w przedsiębiorstwie społecznym na przykładzie fundacji dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	423
Magdalena Kinga Stawicka: Specjalne strefy ekonomiczne w Unii Europejskiej.....	434
Piotr Szajner: Wpływ reformy regulacji rynku cukru w UE na efektywność polskiego przemysłu cukrowniczego	444
Iwona Szczepaniak: Ocena poziomu samowystarczalności żywnościowej Polski w warunkach integracji i globalizacji gospodarczej	454
Piotr Szkudlarek: Polityka regionalna państwa w aspekcie budowy infrastruktury szerokopasmowej na przykładzie Polski Wschodniej.....	465
Paweł Szudra: Bariery lokalizacji małych przedsiębiorstw handlowych i usługowych.....	474
Agnieszka Ścianowska: Wpływ inwestycji współfinansowanych ze środków funduszu spójności na kształtowanie cen przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych.....	484
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Ewolucja aktywności innowacyjnej z perspektywy wielkości przedsiębiorstw w systemach regionalnych Polski.....	494
Marek Wigier: Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku	504
Krzysztof Wiktorowski: Polityki i strategie rozwoju na tle systemu zarządzania rozwojem Polski.....	514
Tomasz Wojewodziec: Recesywne zachowania gospodarstw rolniczych prowadzonych przez przedsiębiorców ubezpieczonych w KRUS.....	523
Grażyna Wolska: Infrastruktura pocztowa w Polsce. Wybrane problemy badawcze	532
Agata Wójcik: Koszty i dochodowość polskich gospodarstw mlecznych należących do europejskiego stowarzyszenia producentów mleka w 2010 r.	542
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analiza sytuacji ekonomiczno-finansowej PGE – Polskiej Grupy Energetycznej SA.....	552
Józef Stanisław Zegar: Konkurencyjność ekonomiczna <i>versus</i> konkurencyjność społeczna w rolnictwie.....	563

Summaries

Franciszek Adamczuk: New development strategy for Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) – conditions and its evaluation.....	23
Piotr Adamczyk: Using the recommendations in investing process on the share market.....	33
Agata Balińska: Quality as a determinant of the competitiveness of rural tourism.....	42
Przemysław Borkowski: Feasibility study in the assessment of infrastructure project risk.....	52
Marta Czyż, Dariusz Cichoń: Selected aspects of property management in sustainable development process.....	64
Paulina Filip: Franchising as a system of cooperation and financing of enterprises.....	75
Małgorzata Fronczek: The significance of Russia as Polish partner in foreign trade in years 1995-2010.....	85
Marcin Gospodarowicz: The analysis of enterprise development in rural areas in Poland in the years 2006-2010.....	95
Jakub Górka, Patrycja Chodnicka: Prediction of ATM network development in Poland.....	105
Anna Grabowska: Investments in the market of art as a way for the diversification of the investment portfolio in times of crises on the financial markets.....	114
Marianna Greta, Ewa Tomczak: Common agricultural policy as an element of actuating and protecting Polish agriculture.....	124
Renata Grochowska: European budget as a business game of Member States based on the Common Agricultural Policy's example.....	133
Marcin Jurewicz: Decentralization of the system of German chambers of commerce.....	141
Bogusław Kaczmarek, Ewa Tomczak: The Common Agricultural Policy and the changes in functioning of the original production's sector in Poland.....	149
Lidia Kaliszczak: Premises and manifestations of shaping the climate encouraging local entrepreneurship.....	159
Renata Karkowska: Systemic risk – theory and analysis of reasons.....	169
Joanna Kenc: The effects of town twinning cooperation of the main cities of Lower Silesia Voivodeship.....	178
Ewa Kołoszycz: Risk management tools in agriculture after the reform of the CAP.....	187
Dorota Komorowska: Management efficiency of the selected types of organic and conventional farms.....	198

Elwira Leśna-Wierszółowicz: Problems of the protection of pension system in Poland in the context of complaints referring to the Insurance Ombudsman between 2008 and 2011	208
Janusz Majewski: Beekeeping in Poland – selected economic problems.....	218
Dominika Malchar-Michalska: The development of Polish agricultural sector in the perspective of the year 2030	228
Grażyna Mańczak: Foreign direct investments and Polish economy	239
Natalia Mańkowska: E-government and competitive ability of the economy	249
Aneta Mazur-Jelonek, Anna Rychły-Lipińska, Agnieszka Salek-Imińska, Monika Zajkowska: Restructuring as a form of implementation of organizational changes on the basis of Energa-Operator SA	259
Antoni Mickiewicz, Bogdan M. Wawrzyniak: Issues of multi-territorial farms in Polish legislation	269
Danuta Miłaszewicz: Progress towards sustainable development as a criterion of economic evaluations	279
Andrzej Miszczuk: Socio-economic transborder links of peripheral region (on the example of eastern Poland).....	290
Bartłomiej Moszoro: The importance of innovation of enterprises in the strategy of economic change management at the regional level	299
Janusz Myszczyzyn: Reasons and economic consequences of protectionist policy on the example of the “union of rye and iron”	310
Magdalena Olczyk: Structural changes and competitiveness in the Polish industry	321
Artur Ostromecki, Dariusz Zając, Andrzej Mantaj: Influence of change of chosen factors of production on the marketability and strategies of development of agricultural holdings	332
Mieczysław Piechnik: Aspects of regional infrastructure and its impact on the development of tourism in the macroregion of eastern Poland in the years 2000-2010.....	344
Zbigniew Piepiora: Active policy of natural disasters prevention in West Pomeranian Voivodeship – financial aspects	360
Wojciech Piontek: Implications of the public good theory for the creation of low carbon and resource-efficient economy.....	369
Zdzisław W. Puślecki: Changes in mutual interdependence between the WTO and the European Union in the agricultural policy	380
Marcin Ratajczak, Jan Wołoszyn, Ewa Stawicka: Concept of CSR in the aspect of employees on the example of agribusiness enterprises from Mazowieckie Voivodeship.....	390
Józef Rudnicki: Do stock splits maximize shareholders’ wealth?.....	402
Robert Rusielik, Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Efficiency of public technical universities in Poland in 2007-2009.....	412

Iwona Salejko-Szyszcak: The evolution of the privatization barriers of public enterprises in Poland.....	422
Anna Sieczko, Iłona Wyszynska: Quality of services delivered by non-government organisations based on an example of charity for children „Zdążyć z Pomocą”	433
Magdalena Kinga Stawicka: Special economic zones in the European Union	443
Piotr Szajner: Impact of the EU sugar market reform on the efficiency of Polish sugar industry	453
Iwona Szczepaniak: Assessment of the level of food self-sufficiency of Poland in the conditions of economic integration and globalization.....	464
Piotr Szkudlarek: Regional policy of the state in the context of construction of broadband infrastructure on the example of eastern Poland.....	473
Paweł Szudra: Barriers of location of small trading and service companies .	483
Agnieszka Ścianowska: The influence of the investments cofinanced from the Coherency Fund sources on the price policy of water-sewage companies	493
Arkadiusz Świadek, Marek Tomaszewski: Evolution of innovative activity from the perspective of size of companies in regional systems in Poland .	503
Marek Wigier: Effects of the CAP in Poland – experiences and challenges in the perspective to 2020	513
Krzysztof Wiktorowski: Development policies and strategies against the background of the system of development management of Poland.....	522
Tomasz Wojewodziec: Recessive behaviors of farms run by entrepreneurs insured by KRUS.....	531
Grażyna Wolska: Postal infrastructure in Poland. Selected research problems.....	541
Agata Wójcik: Costs and profitability of Polish dairy farms belonging to the European Dairy Farmers in 2010.....	551
Sabina Ząbek, Joanna Kott, Zdzisław Szalbierz: Analysis of economic and financial situation of PGE SA	562
Józef Stanisław Zegar: Economic competitiveness versus social competitiveness in agriculture.....	573

Paweł Szudra

Uniwersytet Zielonogórski

BARIERY LOKALIZACJI MAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW HANDLOWYCH I USŁUGOWYCH

Streszczenie: W artykule przedstawiono teorię wyboru lokalizacji przez przedsiębiorstwa oraz znaczenie barier lokalizacji. Celem artykułu jest określenie znaczenia barier lokalizacji działalności gospodarczej w rozwoju przedsiębiorstw. Dla osiągnięcia celu przeprowadzono badania empiryczne wśród 40 przedsiębiorstw handlowych i usługowych zlokalizowanych na terenie miasta Zielona Góra.

Słowa kluczowe: lokalizacja, bariery lokalizacji, rozwój przedsiębiorstw.

1. Wstęp

Początek XXI wieku dla gospodarki światowej to ciągły proces uczenia się i doświadczenia zjawisk ekonomicznych. Nauki ekonomiczne w dobie globalizacji ze względu na powszechną integrację charakteryzują się nieustannym rozwojem. Zagadnienie lokalizacji przedsiębiorstw integruje nauki ekonomiczne, społeczne, matematyczno-fizyczne i środowiskowe. Do grona nauk, na których podstawie wypracowano teorie lokalizacji przedsiębiorstw, należą: ekonomia (gospodarka, przedsiębiorstwo, wynik ekonomiczny, konkurencja), geografia, fizyka (ewolucja systemu, samoorganizacja), gospodarka przestrzenna i urbanistyka oraz zarządzanie (planowanie, kształtowanie, organizowanie i kontrola kreacji obszaru o atrakcyjnej strukturze przestrzennej). Zasoby literaturowe z zakresu tematyki lokalizacji przedsiębiorstw głównie pochodzą z Niemiec, których wkład w powstanie i rozwój teorii lokalizacji jest bezsprzeczny. J.H. Thünen, A. Weber, A. Lösch to prekursorzy lokalizacji przedsiębiorstw. Ich dorobek naukowy w XX wieku kontynuował W. Christaller (teoria ośrodków centralnych). W 1991 r. ukazała się książka P. Krugmana pt. *Geography and Trade*, która zapoczątkowała powiązanie teorii lokalizacji z nową geografą ekonomiczną.

W. Budner definiuje lokalizację przedsiębiorstw jako umiejscowienie wielkości i rodzaju działalności gospodarczej, obiektu lub zespołu obiektów w określonym obszarze. Rozróżniamy pojęcia lokalizacji i rozmieszczenia, wskazując przy

tym na nadrzędne znaczenie tego drugiego, wskazując na elementy kształtowania struktury przestrzennej gospodarki¹. Rozmieszczenie definiuje się jako przestrzenny układ zdarzeń tego samego typu². Między lokalizacją a rozmieszczeniem w praktyce występują pewne współzależności. Przestrzenny układ gospodarki jest bieżąco kształtowany przez decyzje lokalizacyjne odnoszące się do zakładów nowo budowanych, a na lokalizację nowych obiektów istotny wpływ wywiera dotychczasowe rozmieszczenie działalności gospodarczej³.

Celem artykułu jest określenie barier lokalizacji działalności gospodarczej. Dla realizacji celu dokonano analizy literatury z zakresu teorii wyboru lokalizacji, barier lokalizacji oraz przeprowadzono badania empiryczne wśród przedsiębiorstw handlowych i usługowych.

Przedsiębiorstwa handlowe i usługowe zmuszone są do stosowania strategii konkurencyjnych. Pierwsze pytanie, które należy postawić, brzmi: czy małe przedsiębiorstwo handlowe może konkurować z hipermarketem? Odpowiedź jest prosta: nie, ponieważ nie musi. Małe przedsiębiorstwo handlowe powinno mieć inne cele, takie jak przyzwyczajanie klientów do nabywania drobnych produktów właśnie w tym punkcie sprzedaży przez tworzenie miłej atmosfery w sklepie, sprowadzanie takich produktów, których nie ma w asortymencie hipermarketu (np. okazjonalnych). Bardzo ważne w sprawnym funkcjonowaniu przedsiębiorstw handlowych są trzy klucze sukcesu w handlu: lokalizacja, lokalizacja i jeszcze raz lokalizacja. W tym z pozoru przesadnym stwierdzeniu kryje się sama prawda. Dobra lokalizacja jest bardzo ważna dla klienta, ponieważ ma oznaczać dla niego wygodę. Lokalizacja przedsiębiorstwa handlowego i usługowego to trwały czynnik rozwoju, trudny do zmiany w krótkim okresie czynnik związany ze znacznym ryzykiem, ale także z dużymi nakładami inwestycyjnymi⁴. Położenie przedsiębiorstwa handlowego czy usługowego wpływa na jego funkcjonowanie i wielkość obrotów.

2. Lokalizacja ogólna i szczegółowa

Pojęcie lokalizacji można rozpatrywać dwuaspektowo, biorąc pod uwagę: aspekt czynnościowy, który zawiera elementy decyzyjności, czyli odnosi się do procedury wyboru inwestycji i jej miejsca, oraz aspekt rezultatowy, który jest wynikiem przeprowadzonej procedury i związany jest z konkretną już lokalizacją⁵. W aspekcie

¹ W. Budner, *Lokalizacja przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 2003, s. 20.

² H. McCarty, J.B. Lindberg, *Wprowadzenie do geografii ekonomicznej*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1969.

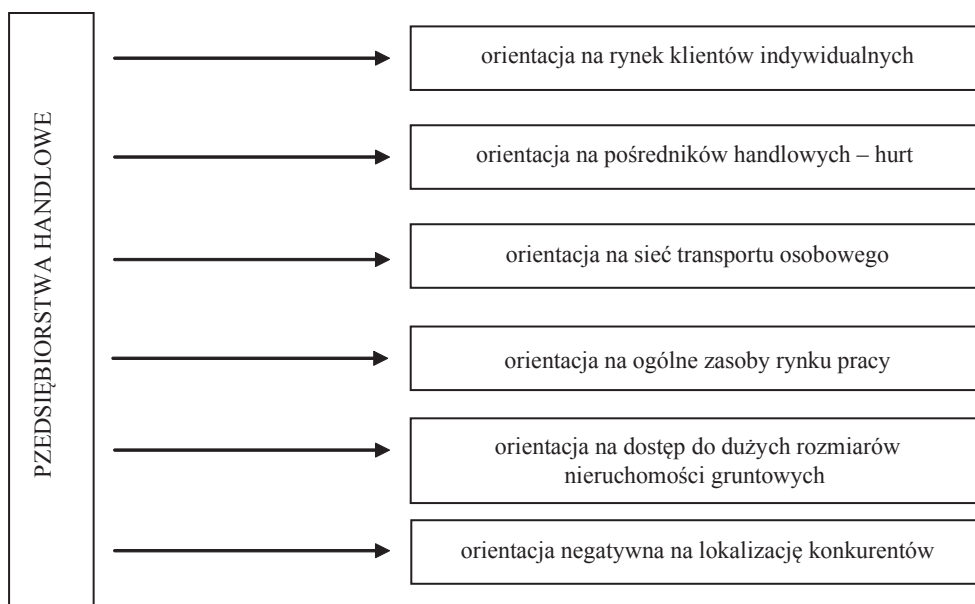
³ A. Juchniewicz, *Lokalizacja przemysłu*, [w:] *Podstawy ekonomiki przemysłu*. W. Janasz (red.), Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1997.

⁴ B. Pilarczyk, M. Sławińska, H. Mruk, *Strategie marketingowe przedsiębiorstw handlowych*, PWE, Warszawa 2001, s. 160.

⁵ W. Budner, wyd. cyt., s. 21.

czynnościowym wyróżnia się dwie sytuacje lokalizacyjne: lokalizację ogólną i lokalizację szczegółową. Lokalizacja ogólna polega na umiejscowieniu działalności gospodarczej w regionie i jednostce osadniczej przy uwzględnieniu przyszłych powiązań przestrzennych przedsiębiorstwa. B. Goodall wyróżnia trzy sfery dla analizy powiązań przestrzennych przedsiębiorstwa, takie jak:

1. Sfera operacyjna (na poziomie sfery operacyjnej analizuje się ogólne powiązania przedsiębiorstwa ze środowiskiem),
2. Sfera perceptualna (na poziomie sfery perceptualnej analizuje się kreację powiązań przestrzenno-ekonomicznych z innymi elementami środowiska geograficznego),
3. Sfera behawioralna (na poziomie sfery behawioralnej analizuje się środowisko, w którym przedsiębiorstwo będzie funkcjonować)⁶.

Rys. 1. Cechy charakterystyczne wyboru lokalizacji przez przedsiębiorstwa handlowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Szromnik, *Makroekonomiczne przesłanki lokalizacji obiektów handlowych*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 10.

Lokalizacja szczegółowa polega na oznaczeniu terenu położenia przedsiębiorstwa na konkretnej działce ziemi. Lokalizacja szczegółowa obejmuje analizę cech fizjograficznych i technicznych działki, dotychczasowego zagospodarowania, położenia względem głównych ciągów komunikacyjnych. Jest to wybór rozwiązania optymalnego w zbiorze rozwiązań dopuszczalnych. W praktyce wybór lokalizacji

⁶ B. Goodall, *The Penguin Dictionary of Human Geography*, Penguin Books, London 1987, s. 335.

działalności gospodarczej w wielu przypadkach jest wyborem ograniczonym (przedsiębiorca może posiadać już nieruchomości lub istnieje możliwość zakupu wyłącznie jednej nieruchomości spełniającej warunki inwestora itp.), a w niektórych przypadkach decyzja lokalizacyjna może być narzucona przez władze terytorialne⁷.

Przedmiotem lokalizacji jest najczęściej pojedynczy obiekt lub grupa obiektów jednego rodzaju działalności gospodarczej lub grupa obiektów różnych rodzajów działalności gospodarczej⁸. W ramach wyboru lokalizacji przedsiębiorstwa handlowe mają takie cechy, jak (rys. 1): orientacja na rynek klientów indywidualnych, orientacja na pośredników handlowych, orientacja na sieć transportu osobowego itd.

W ramach określenia lokalizacji szczegółowej przedsiębiorstwa handlowego bierze się pod uwagę: wielkość nieruchomości, formę własności nieruchomości i możliwość jej zakupu (dzierżawy), geodezyjny kształt działki, architekturę istniejących budynków, sąsiednie nieruchomości i sposób ich wykorzystania, połączenie działki z trasami komunikacyjnymi, funkcję terenu w planie zagospodarowania przestrzennego obszaru, odległość od innego sklepu tej samej branży, odległość od osiedli, odległość od niekonkurencyjnych ośrodków handlowych, wysokość czynszów i podatków od nieruchomości dla poszczególnych działek, możliwość poszerzenia lub rozbudowy nieruchomości⁹.

3. Bariery lokalizacji

Bariery lokalizacji produkcji można określić jako przeszkody uniemożliwiające, ograniczające lub utrudniające prowadzenie określonej działalności gospodarczej na danym obszarze. Mogą one występować w różnych postaciach: mogą być zarówno brakiem określonego czynnika, jest to postać najczęstsza, jak i swego rodzaju nadmiarem¹⁰. Bariery można zdefiniować jako sytuację, w której uzyskanie celów wymaga zaangażowania środków finansowych, wysiłku organizacyjnego i czasu przekraczających aktualne możliwości¹¹.

Identyfikacja i ich klasyfikacja zależą od przyjętych kryteriów. Ogólną klasyfikację barier lokalizacji zaproponował J. Leśniak¹², dokonując podziału barier na zasobowe i instrumentalne. Bariery zasobowe polegają na braku lub niewystarczającej ilości zasobów, czynników lokalizacji na danym obszarze, takich jak: siła robocza, surowce mineralne, przestrzeń geograficzna, woda, infrastruktura itp. Mogą one się przejawiać w postaci ograniczeń nie tylko ilościowych, ale także jakościowych,

⁷ A. Szromnik, *Lokalizacja biznesu jako problem decyzyjny przedsiębiorstwa handlowego*, „Handel Wewnętrzny” 2009, nr 4-5.

⁸ J. Leśniak, *Planowanie przestrzenne*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1985, s. 64.

⁹ A. Szromnik, *Lokalizacja...*

¹⁰ W. Budner, wyd. cyt., s. 31.

¹¹ Z. Ziobrowski (red.), *Bariery modernizacji i rozwoju miast*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Kraków 1998, s. 9.

¹² J. Leśniak, wyd. cyt., s. 64.

tn. niewłaściwej jakości zasobów. Możliwa jest sytuacja jednoczesnych ograniczeń ilościowych i jakościowych. Bariery zasobowe mają charakter negatywnych czynników lokalizacji. Bariery instrumentalne wynikają z polityki przestrzennej państwa i społeczności lokalnych. Odgrywają rolę regulatorów gospodarki przestrzennej, instrumentów kształtowania przestrzennej struktury społeczno-gospodarczej. Instrumenty te mają charakter prawny, administracyjny i ekonomiczny. Instrumenty o charakterze prawnym polegają na tworzeniu aktów prawnych w postaci: ustaw, rozporządzeń Rady Ministrów, zarządzeń ministrów i wojewodów, także na poziomie gminy – miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, regulujących sprawy polityki przestrzennej w skali lokalnej, regionalnej i krajowej. Polski system przepisów prawnych zawiera zasady i warunki, które powinny być zachowane przy przekształcaniu przestrzeni. Regulacje te odnoszą się także do pożądanego stanu przestrzeni. Niezależnie od nich funkcjonują ustawy, które dotyczą regulacji prawnych z zakresu użytkowania i ochrony przestrzeni. Instrumenty o charakterze administracyjnym dotyczą decyzji administracyjnych związanych z wydawaniem pozwoleń na budowę lub rozbudowę, kontroli i nadzoru nad realizacją inwestycji i pozwoleń na użytkowanie obiektów czy też ich rozbiorę lub wstrzymanie działalności. Instrumenty o charakterze ekonomicznym stanowią przykład pośrednich bodźców wymuszających na podmiotach gospodarczych odpowiednie zachowania inwestycyjne lub przystosowanie technologii i struktury produkcyjnej do wymagań prawnych i rynkowych¹³.

W literaturze przedmiotu definiuje się również bariery bezwzględne i względne. Pierwsze z nich mają miejsce wówczas, gdy nie jest możliwe ich pokonanie przy obecnym poziomie rozwoju techniki albo nie należy tego dokonywać ze względów społeczno-ekologicznych. Drugie wiążą się z koniecznością poniesienia znacznych nakładów finansowych na realizację danego przedsięwzięcia w określonym punkcie przestrzeni geograficznej.

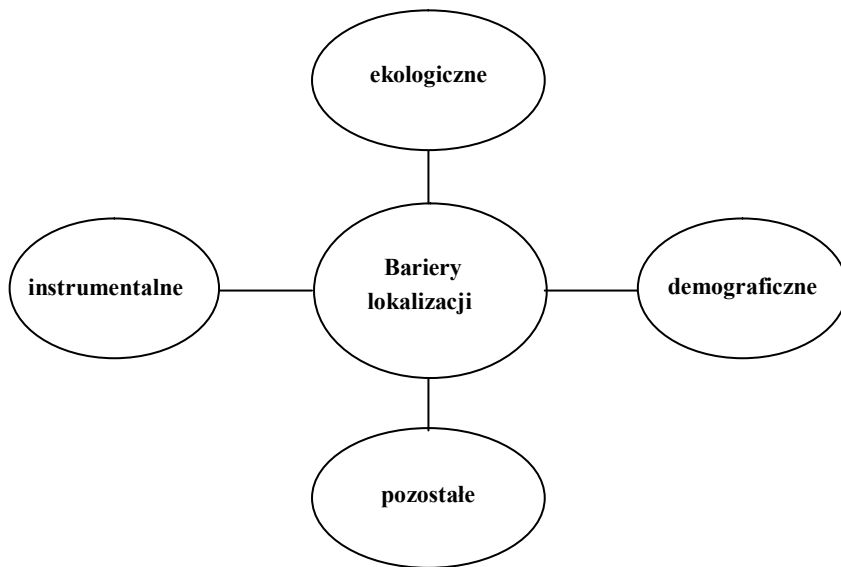
Przestrzeń jest dobrem rzadkim i wobec tego stwarza różnorodne ograniczenia dla działalności i rozwoju społeczno-gospodarczego¹⁴. Do barier lokalizacji przedsiębiorstw handlowych i usługowych można zaliczyć cztery rodzaje barier: bariery ekologiczne, bariery demograficzne, bariery instrumentalne oraz bariery pozostałe (rys. 2):

- bariery ekologiczne wynikają z potrzeby ochrony przyrody i środowiska. Powstają na skutek braku lub niewystarczającej ilości odpowiednich zasobów, ich złej jakości i niedostępności. Ograniczenia mają charakter relatywny – ich siła zmienia się wraz z postępem technologicznym, wzrostem możliwości substytucji zasobów. Bariery naturalne mogą być pierwotne i wtórne. Ograniczenia pierwotne wynikają z naturalnych właściwości środowiska geograficznego, nato-

¹³ W. Budner, wyd. cyt., s. 31-32.

¹⁴ R. Domański, *Geografia ekonomiczna – ujęcie dynamiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004, s. 125.

miast wtórne powstają w wyniku nieracjonalnego gospodarowania i użytkowania zasobów oraz niezrównoważonego rozwoju gospodarczego. Ze względu na konieczność ochrony środowiska naturalnego ograniczenia wtórne przejawiają się w zmniejszonej możliwości eksploatacji zasobów;

Rys. 2. Bariery lokalizacji przedsiębiorstw handlowo-usługowych

Źródło: opracowanie własne.

- bariery demograficzne wynikają z niedostatku rynku pracy. Ograniczenia te mogą się przejawiać w postaci ilościowej jako brak lub niewystarczająca ilość siły roboczej oraz w postaci jakościowej w związku z niskim poziomem lub niewłaściwą strukturą kwalifikacji pracowników;
- bariery instrumentalne wynikają z poglądów politycznych rządzących partii lub ugrupowań, nastawienia władz do inwestorów, kompetencji, szybkości i elastyczności działań administracji. Bariery te należy rozumieć również jako ustalenia polityki podatkowej, regulacji prawnych, kontroli cen;
- bariery pozostałe to bariery nieujęte w powyższej kwalifikacji i możemy do nich zaliczyć m.in. bariery społeczności lokalnej, poziom kultury, mentalność mieszkańców.

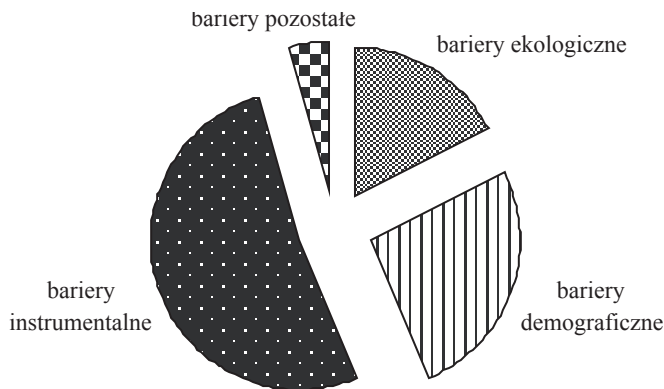
Siła i zakres oddziaływania poszczególnych barier ulegają zmianie także w czasie. Na siłę i zakres oddziaływania barier zasobowych w czasie wpływają przede wszystkim takie elementy, jak stan zasobów naturalnych, stopień zanieczyszczenia

środowiska naturalnego, poziom techniczny gospodarki narodowej. Upływ czasu może zwiększyć siłę oddziaływania bariery¹⁵.

4. Określenie barier lokalizacji przedsiębiorstw w świetle badań empirycznych

W celu analizy znaczenia poszczególnych grup czynników w rozwoju przedsiębiorstwa przeprowadzono badania empiryczne wśród czterdziestu przedsiębiorstw handlowych i usługowych na terenie miasta Zielona Góra w okresie październik-grudzień 2010 r. Badania dotyczyły określenia barier lokalizacji oraz istoty poszczególnych czynników lokalizacji. W badaniach jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety składający się z 25 pytań i metryczki. W kwestionariuszu ankiety bariery lokalizacji zostały poddane klasyfikacji według kryterium rodzajowego przedstawionego w poprzednim punkcie artykułu, tj. wyszczególniono: bariery ekologiczne, bariery demograficzne, bariery instrumentalne i bariery pozostałe.

Wśród barier lokalizacji najczęściej wskazywanymi przez respondentów barierami były bariery instrumentalne (52,17%) oraz bariery demograficzne (26,09%). W dalszej kolejności zostały wskazane bariery ekologiczne (17,39%) oraz bariery pozostałe (4,35%).

Rys. 3. Określenie barier lokalizacji wśród badanych przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wyniki badań wskazują, iż największą kategorię barier dla przedsiębiorstw handlowych i usługowych stanowią bariery instrumentalne. Wyniki badań potwierdzają, że największą barierę przy wyborze miejsca lokalizacji stanowią formy własności lokalu, opłaty, podatki.

¹⁵ W. Budner, wyd. cyt., s. 33-34.

Tabela 1. Znaczenie poszczególnych barier lokalizacji w prowadzeniu działalności przez przedsiębiorstwa handlowe i usługowe

	Bariery ekologiczne	Bariery demograficzne	Bariery instrumentalne	Bariery pozostałe
Zdecydowanie tak	-	-	5%	-
Raczej tak	20%	30%	55%	5%
Trudno powiedzieć	-	-	-	5%
Raczej nie	45%	25%	40%	45%
Zdecydowanie nie	35%	45%	-	45%

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując istotę poszczególnych kategorii barier jako przeszkód przy wyborze optymalnej lokalizacji dla przedsiębiorstw handlowych i usługowych (tab. 1), możemy stwierdzić, że najbardziej istotną kategorię barier stanowią bariery instrumentalne (5% odpowiedzi „zdecydowanie tak”; 55% odpowiedzi „raczej tak”), drugą istotną kategorię barier lokalizacyjnych stanowią bariery demograficzne (30% odpowiedzi „raczej tak”). Przeprowadzone badania wskazują, że bariery instrumentalne stanowią istotną kategorię barier. Przedsiębiorstwa wskazywały przede wszystkim na bariery związane z wysokością podatków i opłat.

5. Podsumowanie

Lokalizacja działalności gospodarczej to jeden z najważniejszych czynników rozwoju przedsiębiorstwa. Lokalizacja przedsiębiorstw handlowych i usługowych w przestrzeni miejskiej wiąże się ze złożoną oraz skomplikowaną procedurą analizy, oceny i właściwego wyboru miejsca, w której uczestniczy wiele podmiotów o charakterze opiniodawców i konsultantów, projektantów, analityków oraz decydentów¹⁶. Czynniki lokalizacyjne podlegają zmianom pod względem zarówno charakteru, jak i relatywnej ważności. Wraz z upływem czasu zmienia się zarówno charakter, jak i waga poszczególnego czynnika lokalizacji. Na takie zmiany wpływ ma m.in.: polityka państwa, stan środowiska naturalnego, postęp naukowo-techniczny i społeczno-gospodarczy, siła robocza, jej jakość i zasoby, organizacja pracy itp. Oprócz czynników sprzyjających rozwojowi działalności gospodarczej występują również zjawiska o charakterze odpychającym, które określa się mianem barier lokalizacji. Inaczej mówiąc, są to przeszkody uniemożliwiające, utrudniające lub ograniczające prowadzenie firmy na danym obszarze. Mogą one występować w bardzo różnych postaciach – najczęściej jako brak jakiegoś zasobu lub jego nadmiar, bądź też odnosić się do sfery uwarunkowań psychosocjologicznych. Generalnie wyróżnia się bariery zasobowe i instrumentalne. Pierwsze z nich oznaczają niedostateczną ilość lub

¹⁶ A. Szromnik, *Makroekonomiczne przesłanki lokalizacji obiektów handlowych*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 10.

jakość siły roboczej, surowców, kapitału, wolnej przestrzeni, infrastruktury. Bariery instrumentalne wynikają tymczasem z polityki przestrzennej państwa i władz lokalnych, stanowiąc przy tym podstawę prawidłowego funkcjonowania gospodarki narodowej. Jak wynika z powyższych rozważań oraz wyników badań empirycznych, przede wszystkim bariery instrumentalne mogą skłaniać potencjalnych inwestorów do podejmowania i prowadzenia przedsiębiorstw handlowych i usługowych w danym miejscu.

Bariery lokalizacji bardzo trudno poddają się jednoznacznym ocenom, samo ich występowanie wymaga badań na wielu płaszczyznach, a ocena ich trudności wymaga dalszych analiz, prognoz i symulacji.

Literatura

- Budner W., *Lokalizacja przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Poznań 2003.
- Domański R., *Geografia ekonomiczna – ujęcie dynamiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
- Goodall B., *The Penguin Dictionary of Human Geography*, Penguin Books, London 1987.
- Juchniewicz A., *Lokalizacja przemysłu*, [w:] *Podstawy ekonomiki przemysłu*, W. Janasz (red.), Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1997.
- Korenik S., Słodczyk J., *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2005.
- Leśniak J., *Planowanie przestrzenne*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1985.
- McCarty H., Lindberg J.B., *Wprowadzenie do geografii ekonomicznej*, Polskie Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1969.
- Pilarczyk B., Sławińska M., Mruk H., *Strategie marketingowe przedsiębiorstw handlowych*, PWE, Warszawa 2001.
- Szromnik A., *Lokalizacja biznesu jako problem decyzyjny przedsiębiorstwa handlowego*, „Handel Wewnętrzny” 2009, nr 4-5.
- Szromnik A., *Makroekonomiczne przesłanki lokalizacji obiektów handlowych*, „Samorząd Terytorialny” 2009, nr 10.
- Ziobrowski Z. (red.), *Bariery modernizacji i rozwoju miast*, Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Kraków 1998.

BARRIERS OF LOCATION OF SMALL TRADING AND SERVICE COMPANIES

Summary: The article presents the theory of choice of location for business and the importance of barrier location. This article aims to determine the significance of barriers to business location in the development of enterprises. To achieve the objective the empirical research was conducted among 40 commercial and service businesses located in the city of Zielona Góra.

Keywords: loction, barriers of location, development of enterprises.